

Tijdschrift voor Tandheelkunde

FEBRUARI 1936

XLIII JAARGANG AFLEVERING 2

REDACTIONEEL GEDEELTE

DE MAATSCHAPPIJ VERGADERING

Dat is het prettige van de jaar-vergadering, die reeds op een middaguur pleegt aan te vangen: dat er na het slaan van de klok nog zooveel tijd beschikbaar blijft voor onderlinge gesprekken, aler met de werkzaamheden wordt begonnen. Jammer alleen, dat er thuis nog wel een en ander te doen is, wat men ontijdig en ietwat overhaast in den steek moet laten om op het vastgestelde uur genoegelijk te kunnen keuvelen over de professioneele evenementen van dit tijds-gewricht.

Aan de kwalen van het oogenblik was ook het presidentieele openingswoord gewijd, waarin Nord, na de aetiologie besproken te hebben, den status praesens opmaakte, de palliatieven door het H.B. aangewend, de revue liet passeeren en een drastische therapie eigenlijk aangewezen achtte. Een en ander voor zoover liggend binnen het bereik en de beperkte, schoon toegewijde macht van het H.B. Met den schrijver van „In de schaduwen van morgen” had hij zijn verwachting gesteld op de jonge generatie om haar aandeel te nemen in de oplossing der vraagstukken, waarvoor het vak telkens weer gesteld wordt.

Uit de rede, waarvoor naar elders moge worden verwezen, zij hier slechts als novum aangestipt, dat met de dental depôt-houders een overeenkomst wordt getroffen om de onbevoegde uitoefening te bemoeilijken.

Het jaarverslag van den secretaris bracht als steeds een stijging van het ledental, ditmaal met 75 toetredingen (waartegenover een vermindering met 21 opzeggingen, 3 royementen en 2 verliezen door overlijden) tot een totaal van 872 leden.

De „millioenenrede” van Edel was kort: aan de stukken viel niets toe te voegen; deze penningmeesterlijke „zelf-verzekerdheid” (volgens den voorzitter) werd vermoedelijk gesteund door het nieuw ingevoerde accountants-onderzoek, hetwelk der verificatie-commissie ter voorlichting was toebedeeld en dat natuurlijk op een feilloos beheer was gestooten. Intusschen ontwikkelde zich een vragen- en antwoordenspel omtrent de bedoeling van deze accountants-contrôle en het duurde nogal een poosje voor ieder begreep, dat daardoor de verificatie-commissie niet overbodig was geworden en tot taak hield eventueel de allures van een Rekenkamer aan te nemen.

De afdeelvingsverslagen leverden weinig stof tot gedachtenwisseling. Alleen B e r m a n was getroffen door een bindend besluit van de afdeeling Limburg, waarbij den leden is verboden een zitdag te houden in plaatsen, waar reeds een collega is gevestigd, een besluit dat in Noord-Holland inder tijd was geketst om der wille van de vrije tandartsenkeuze. Deze tegenstrijdigheid binnen het verband der Mij. kwam hem ongewenscht voor, doch verontrustte den voorzitter in geen deele; men moest het beschouwen als een middel om de goede verstandhouding in de afdeeling niet te laten verstoren door den enkeling en om dat goede doel moest men de afdeelingen vrij laten in hun keuze der middelen, voor zoover dit niet leidde tot onderdrukking van belangrijke minderheden.

Bij de verslagen der afzonderlijke commissies klaagde Fleming over een tekort aan voortvarendheid bij de briefwisseling van het bemiddelingsbureau voor waarneming, die in een hem bekend geval geheel zoek was. B e r m a n had tot zijn verbazing van de bemoeiingen der commissie voor schooltandverzorging in zijn ressort voor het eerst kennis genomen uit het jaarverslag; het advies aan de betreffende gemeente was kennelijk geheel omgegaan buiten de belang-

hebbende, althans geïnteresseerde collega's, De voorzitter moest bij ontstentenis van alle leden der betrokken colleges, elke inlichting schuldig blijven (welke absentie een doorn was in de respectieve oogen van Van Eupen en Paerl). Backer Dirks was zoozeer beducht voor de besmettelijkheid van berichten over opheffing van schooltandklinieken, dat hij deze in het Tijdschrift voor Tandheekunde slechts wilde doen opnemen, op voorwaarde van een desinfecteerend bij-schrift van redactiewege. De C. Z. C. moest door toedoen van Berman een veertje laten; hij gispte haar gebrek aan contact met de Afdeulings-ziekenfondscommissie zoodra een aangelegenheid aan haar ter verdere afwikkeling was overgedragen. Om de erkenning van dit ontbrekende element in haar gestie van de vergadering te verkrijgen, wilde hij zelfs een post op de begrooting brengen voor dit speciale doel; de voorzitter echter was niet te vinden voor een vermenging van critiek en financiën, bovendien was volgens Van Eupen de C. Z. C. niet zoo kwaad als zij werd afgeschilderd.

De lezer kent het verslag van de O.- en E.-commissie. Het is beknopt: één regel van 9 woorden, zóó kort, dat Flaumenhaft niet begreep, hoe de commissie — blijkens de jaarrekening — nog onkosten had kunnen maken! Maar dit was niet zoo important. Belangrijker was de toelichting, die Van Hasselt, de voorzitter, gaf op de geringe activiteit van de onderwijscommissie en de breedvoerige discussie, die er het gevolg van was. Laatstgenoemde dan, weet deze aan het ontbreken van eenig principieel contact tusschen de commissie en onze onderwijsinstelling, wat niet lag aan de commissie, doch veeleer aan de afwijzende houding van het college van lectoren. Zoolang zij, als betrekkelijk ondeskundig, geen voorlichting had, was zij bij haar streven naar verbetering van het onderwijs „tot machteloosheid gedoemd”.

De voorzitter was eveneens overtuigd, dat door buitenstaanders heel weinig ten bate van het onderwijs kon worden gedaan zoolang lectoren van meening bleven, dat de opleiding een zaak was, die alleen hen aanging. Niettemin eischte de toestand dringend verbetering, gelijk al voldoende

bleek uit de overvulling van het Instituut en het feit, dat b.v. in het 2e studiejaar van de 175 studenten slechts 35 bevorderd waren, zonder dat het de gedupeerden (noch de uitverkorenen) duidelijk was, waaraan zij dit te danken hadden. Er bleken naast de officieele examens machtiger factoren werkzaam, welke den studieuur in feite beheerschten, zonder dat zij voor beoordeeling toegankelijk waren. Naar 's voorzitters meening waren de studenten het slachtoffer van het onderwijssysteem, welks maatstaf van beoordeeling der vorderingen hun onbekend bleef, een toestand waarin van buitenaf geen verandering kon worden gebracht.

Aan verdedigers ontbrak het niet geheel. D u y z i n g s schreef den onbevredigenden toestand toe aan het tekort aan assistenten (1 op 90 studenten!), waarvoor, naar hij betoogde, de regeering verantwoordelijk moest worden gesteld. Zooals de bezetting thans was, werd er aan het tandheelkundig onderwijs een ton gouds „verdiend”. P o e l s t r a viel hem bij, maar meende dat de efficientie belangrijk kon worden verhoogd als de assistenten, in plaats van hun energie te verdeelen tusschen het onderwijs en hun praktijk, zich met wetenschappelijk werk moesten bezighouden, maar dan ook beter gesalarieerd dienden te worden.

De voorzitter zag in vermeerdering van het aantal assistenten geen genesmiddel voor de kwaal; zoo noodig was met invoering van het stelsel van co-assistenten op staanden voet in het tekort te voorzien. Op grond van wetenschappelijke motieven zou door geen minister de toezegging van meer personeel worden gegeven; voor dat soort werk waren andere prikkels noodig dan een hooger salaris. In het buitenland had men met dezelfde bezwaren te kampen, zonder dat dit tot moeilijkheden als bij ons aanleiding gaf. Als men, in afwijking van elders, het uitoefenen van praktijk wilde verbieden, zou men met de lectoren moeten beginnen. In die richting was niets te zoeken op het stuk van verbetering, de fout lag bij het gebrek aan organisatie en gemis aan eenheid in de leiding. Daaruit was wellicht de afwijzende houding en het gemis aan samenwerking tusschen de professie en het onderwijs te verklaren.

Aan voorstellen tot leniging van den acuten nood ontbrak

het evenmin. P a e s i wilde de congestie bestrijden door gedurende een paar jaren de toelating stop te zetten (welk denkbeeld, naar de voorzitter opmerkte, ook aan de commissie-Limburg was voorgelegd). D u y z i n g s onderschreef des voorzitters aanbeveling, om door voortgezet onderwijs de leemten in de opleiding aan te vullen. Daarnaast gaven P a e r l en B a c k e r D i r k s de O.- en E.-commissie dringend in overweging om haar activiteit niet te staken. V a n H a s s e l t verklaarde zich ingenomen met het feit, dat het schijnbaar onbelangrijke verslag uitgangspunt was geweest van een uitvoerige gedachtenwisseling, al waren de gemaakte opmerkingen der commissie reeds uit eigen overweging bekend. Hij kon zich niet voorstellen, dat de lectoren zelf met het onderwijs tevreden zouden zijn en zag niet in dat er geen weg ware te vinden voor samenwerking tot het nastreven van verbeteringen in den bestaanden toestand. In dien zin wilde hij de Mij. alsnog een poging tot toenadering laten doen.

Een voorstel van P a e r l om op de volgende vergadering de onderwijskwestie opnieuw aan de orde te stellen, werd door den v o o r z i t t e r aldus overgenomen, dat aan de hand der gehouden bespreking een inleiding in de agenda zal worden opgenomen.

Na de pauze voor het diner werden de verslagen van de commissies voor de „nazorg”, het polikliniekwezen, de beroepsethiek en den middenstand zonder eenige discussie goedgekeurd.

Hiermede was men gekomen aan de „inleidingen”. P a e r l in zijn hoedanigheid van vice-voorzitter van de C. Z. C., die de ervaring had opgedaan dat vooral de jongere collega's slecht georiënteerd waren omtrent de wordingsgeschiedenis van het tandheelkundig ziekenfondswezen, achtte het geïndiceerd een historisch overzicht van de bemoeiingen der Mij. op dat gebied te geven. Hij hoopte daarmee meer begrip van en bijgevolg meer waardeering voor de daaruit logisch voortgevloeide gedragslijn bij onderhandelingen te kunnen bereiken dan het weinige waarvan niet zelden blijkt werd gegeven.

Hij begon met er op te wijzen, dat de eisch van toelating

tot een ziekenfonds, n.l. een goede gezondheidstoestand, voor het gebit niet werd ingevoerd. Consequent zou het zijn indien voor de tandheelkundige fondsbehandeling een overeenkomstige verklaring (gesaneerd zijn van het gebit en belofte van periodieke aanmelding voor contrôle) werd verlangd. Tot dat inzicht hadden medici noch patienten zich opgewerkt. In de historie teruggaand was 17 jaar geleden in Amsterdam voor de leden van de ziekenfondsen wel tandheelkundige hulp te krijgen, echter tegen tarieven per verrichting die ver buiten hun financieele bereik lagen. De tandartsenkeuze was beperkt tot de enkele aan het fonds vast verbonden tandartsen. *B r u s k e* was de eerste die propaganda gemaakt heeft voor eenvoudige conserveerende behandeling tegen een lage, verplichte contributie en vrije tandartsenkeuze. Tezamen met *P i t s c h* wist hij in de unificatiecommissie (nadat de ziekteverzorgingswet van Talma en later Aalberse, waarin aan de tandheelkunde een bescheiden plaatsje was toebedeeld, reeds eerder bezweken was) een regeling aangenomen te krijgen inzake contributie, maximum-aantal ingeschrevenen per tandarts en de honoreering. Ook hierop rustte geen zegen, want het rapport, waarin een en ander was neergelegd, heeft het evenmin als de verschillende wetsontwerpen tot toetsing aan de praktijk gebracht.

De Maatschappij was toen zelf aan het werk getogen; de in 1929 ingestelde commissie tot bestudeering van het vraagstuk der niet-particuliere patienten zag haar rapport een jaar later door de algemeene vergadering aangenomen en als leidraad ter hand gesteld aan de gelijktijdig gecreëerde centrale ziekenfondscommissie. Het was de *C. Z. C.* in de daarop volgende jaren gelukt in enkele centra een collectief contract op de basis van het rapport te sluiten. Met de *Mij.* tot bevordering van de Geneeskunst (en later ook die voor de Pharmacie) werd na twee jaar moeizame onderhandelingen een overeenkomst getroffen voor samenwerking op ziekenfondsgebied, welk accoord inmiddels door de eerstgenoemde organisatie nog niet is geratificeerd.

Met de herinnering aan dit alles had de *C. Z. C.* bij haar

bemoeiingen om te geraken tot een behoorlijke regeling der tandheelkundige verzorging, te maken met vogels van diverse pluimage: fondsen van de Mij. voor Geneeskunst; fondsen aangesloten bij de Federatie tot behartiging van het ziekenfondswezen, Roomsch-Katholieke ziekenfondsen en ten slotte nog de ondernemingsziekenfondsen, in het leven geroepen door verzekeringsmaatschappijen, waarbij geen der belanghebbende groepen eenige zeggenschap hebben.

Daarnaast heerschen onder de tandartsen zeer uiteenloopende opvattingen omtrent het karakter der te verleenen hulp. Enkel enkel bepaal zich tot extractie van het pijnlijke element zonder meer, anderen doen moeite dit te behouden zonder zich echter om den verderen toestand van het gebit te bekommeren. Weer anderen voldoen aan het verzoek van een patient om een carieuze tand of kies te vullen en ten slotte zijn er die alle elementen conscientieus behandelen. Al deze collega's hadden volgens P a e r l ongelijk. Naar in het N. P. P.-rapport was uitgesproken, was het wenschelijk noch mogelijk, volledige hulp te verstrekken, daarentegen wel beperkte hulp in systematische volgorde. Alleen zij, die volgens het bekende N. P. P.-systeem te werk gingen, hadden kans op resultaat van hun werk.

Ten slotte had hij het nog over de honoreering, op de basis van een vaste vergoeding per ziel (prothetische hulp daarbij uitgezonderd), bepaald op grond van statistische gegevens omtrent den omvang van de vraag naar tandheelkundig hulp in enkele groote Duitsche ziekenfondsen. Tegenwoordig kan met een opkomst van 20 à 25 % der leden gerekend worden. Bij het treffen van overeenkomsten werd de C. Z. C. vaak gehandicapt door de bedragen in het unificatierapport neergelegd, waarop men zich thans nog beroept. Om tegemoet te komen aan de uiteenloopende wenschen en behoeften had de commissie een drietal regelingen ontworpen, waarvan zij niet wenschte af te wijken en waarbij naast een vast bedrag voor prothese, van de verzekerden een extra betaling per verrichting, afhankelijk van de vergoeding per ziel, voor den tandarts wordt verlangd. Dit laatste had voordeelen naar twee kanten, eenerzijds waardeert de patient een behandeling meer, wanneer hij er voor betaalt, anderzijds hield dit ook

een prikkel in, die de behandeling ten goede kwam. Al gaf de commissie de voorkeur aan behandeling bij den tandarts thuis, klinieken waren er nu eenmaal en ook voor de daaraan verbonden collega's trachtte zij een goede honoreering na te streven. Het standpunt, wat zij bij haar onderhandelingen innam, was gebaseerd op rijke ervaring en P a e r l wees dan ook het verwijt van te ver gaande bemoeizucht van de hand. De C. Z. C. had, naar hij verklaarde, de kinderziekten achter den rug en met zijn exposé hoopte hij dat het goed recht van haar optreden, op de wijze waarop zij dit deed, zijn toehoorders duidelijk was geworden.

Bij de gedachtenwisseling constateerde P o o l, dat de C. Z. C. wel eens afgeweken was van haar principe van vrije tandartsenkeuze, waardoor bij de medici in die gevallen ontstemming zou zijn gewekt. P a e r l moest tot zijn spijt bekennen, dat de houding der betrokken collega's en hun belangen dit in het bedoelde geval hadden noodig gemaakt. B e r m a n drong er op aan om op het platteland niet te strak aan het principe der vrije tandartsenkeuze vast te houden, op grond van de vaak bestaande persoonlijke relatie tusschen tandartsen en medici. Ten slotte informeerde D u y z i n g s naar de taak en bevoegdheden der afdelings-ziekenfondscommissies. De v o o r z i t t e r stelde de regeling daarvan in uitzicht, zoodra met de Mij. voor Geneeskunst een algemeene overeenkomst zou zijn bereikt.

De tweede inleiding werd gehouden door den voorzitter der C. Z. C. en wel over de vorming van een kas voor ziekenfonsaangelegenheden. S a l o m o n s begon met de voorgeschiedenis te releveeren, n.l. een voorstel van de afdeling Limburg twee jaar geleden om te komen tot een ziekenfondssteunkas, welk voorstel het D. B. aanleiding was het denkbeeld ter bestudeering aan den inleider en E d e l op te dragen. Hun rapport gaf in het H. B. stof voor uitvoerige beschouwingen, terwijl overleg werd gepleegd met den juridisch adviseur, een accountant en de C. Z. C. Deze laatste was van oordeel, dat in deze tijden van dalende conjunctuur de strijd, om de tandartsen in de fondsen een eenigszins behoorlijke positie te verschaffen, zoomede om de principes van de Mij. op ziekenfondsgebied meer ingang te doen

vinden, veel geld zal kosten. Het resultaat der besprekingen was dat de oprichting mogelijk en wenschelijk werd geacht indien aan bepaalde voorwaarden werd voldaan, als afzonderlijk beheer (echter onder de auspiciën van de Mij.), jaarlijkse bijdrage van de ziekenfondstandartsen en van de Mij. De moeilijkheid was om de bijdrage van de ziekenfondstandartsen naar billijkheid vast te stellen; in elk geval zouden zij in een vaste verhouding moeten staan tot het geldelijk belang van de leden bij hun ziekenfondspraktijk.

Deze inleiding was slechts bedoeld om de vergadering met de materie eenigszins vertrouwd te maken; na bespreking in de afdeelingen zal aan de volgende vergadering een concreet voorstel worden gedaan. Uit het feit, dat niemand het woord verlangde, leidde de voorzitter af, dat men zich in beginsel met de strekking kon vereenigen en het D. B. gemachtigd werd om in bovenbedoelden zin voort te gaan.

Hierna gingen eenige punten van de agenda vlot onder den hamer door; op voorstel van het H.B. werd de contributie voor niet-practiseerende leden tot *f* 10,— teruggebracht, nadat B e r m a n tevergeefs gepleit had voor een nog lager bedrag; ook de afdeeling Rotterdam kreeg voetstoots haar zin om bij waarneming, enz. van ziekenfondspraktijken alleen gebruik te laten maken van de diensten van leden der Mij. Middelerwijl werd in eenige periodieke vacatures in de besturende commissie van het steunorgaan en van den Raad van Beroep voorzien, met dien verstande, dat de aftredende functionarissen met vlag en wimpel de barrière van de stembus namen.

Ook de afdeeling Noord-Holland had met haar voorstel om een pers- en propaganda-commissie in het leven te roepen, ondanks het afwijzend prae-advies, een succes te boeken, al viel het resultaat ietwat anders uit dan men zich de taak dezer commissie aldaar had gedacht. P a e s i, als afdeelvoorzitter, opende het vuur en grondde de wenschelijkheid eener dergelijke commissie op het feit, dat de medische medewerkers der groote bladen bijna nooit over een tandheelkundig onderwerp de pen voeren. Temeer betreurde hij dit, omdat als er werkelijk eens iets goeds op ons gebied geschreven werd, de lezers door brieven blijk gaven, dat het opstel in

kwestie met aandacht was gelezen. Op dien grond meende hij, dat voor algemeen bevattelijke behandeling van tandheelkundige onderwerpen zeker plaats was in de dagbladders. De voorgestelde commissie behoefde niet zelf voor het schrijven van al dergelijke opstellen te zorgen, doch kon daarbij ook misschien volstaan met leiding en voorlichting van anderen. Ook als critisch orgaan bij eenzijdige en in onze oogen ontoelaatbare propaganda zou hij corrigeerend kunnen optreden. Voorts meende hij, dat in dezen tijd van dalende conjunctuur een dergelijke commissie haar publicaties er op inrichten kon om het publiek, voorzover het passief tegenover gebitsverzorging stond, vatbaar te maken voor meer daadwerkelijke interesse.

De voorzitter achtte de argumenten van het H.B. tegen een dergelijke commissie niet ontzenuwd; vooral indien deze propagandistisch te werk zou moeten gaan. Dit ware ontactisch en niet de taak der Maatschappij, doch van andere vereenigingen, als b.v. het Ivoren Kruis.

Berman viel zijn afdeelvoorzitter bij; vooral de provinciale bladen hadden wel medische opstellen, maar bevatten nooit iets over de tandheelkunde. Het ontstellend wanbegrip waar het het gebit betrof, rechtvaardigde voldoende om in den vorm van „brieven van onzen tandheelkundigen medewerker” het groote publiek voor te lichten en de kranten zoo nu en dan geschikte opstellen toe te zenden; zij zouden zeker plaatsing vinden. Flaumenhaf, die vooral indirecte propaganda voor de jonge collega's ervan verwachtte, laakte het dat met name van de tentoonstelling van „Het Ivoren Kruis” zoo weinig in de pers was verschenen, behalve dan van de opening. Daar had veel meer van gemaakt kunnen en moeten worden, als er een commissie was geweest, die zich er voor gespannen had. Eventueel kon zij zich in dergelijke gevallen de hulp assumeeren van een journalist van beroep. Het ging niet om „confectie”-stukken, wat gepubliceerd werd moest aangepast zijn aan het karakter van de afzonderlijke bladen. Planteydt meende, dat de propaganda voor de tandheelkunde moest uitgaan van het werk van den tandarts; voor het overige zochten Fleming en hij de taak der commissie in het negatieve: wilden haar

vooral het publiceeren van ongewenschte stukken doen voorkomen. Dit leek den voorzitter een onmogelijk werk; den Mij.-leden kon men desnoods het schrijven op eigen houtje verbieden (al lokte hem dit niet aan), maar voor de buitenstaanders bleef de weg vrij om hun journalistieke ingeving ongecenseerd te volgen. Voor Backer Dirks was uit dien hoofde het bestaan van de commissie al gerechtvaardigd, omdat het vaak wenschelijk was een verkeerde voorstelling in publicaties recht te zetten. Zij kon dan tevens de instantie zijn waar de pers haar licht omtrent tandheelkundige kwesties zou kunnen opsteken, maar dan moest men bij de dagbladen ook van het bestaan eener tandheelkundige pers-voorlichting op de hoogte zijn. Ook Sanders was voor het instellen eener dergelijke commissie geporteerd, mits zij niet voor propagandistische doeleinden werd geschapen: het lag niet op den weg der Mij. om propaganda te maken voor de tandartsen; de basis moest zijn en blijven het algemeen belang.

Gelijk men ziet, van meerdere zijden was men het voorstel Noord-Holland welgezind, voorzoover het een pers-voorlichtingsdienst betrof en in dien zin geamendeerd werd dan ook het voorstel aangenomen. Restte nog de bezetting van den dienst. De voorzitter wilde met een college van drie volstaan, Paesi vroeg minstens vijf man, liefst over het geheele land verspreid. Na eenig heen en weer gepraat werd besloten de samenstelling aan het H.B. over te laten; zoo noodig zouden aan te wijzen personen zich nog anderen kunnen assumeeren.

Over het tweede voorstel-Noord-Holland, om pas afgestudeerde collega's zoo spoedig mogelijk na hun bevordering tot tandarts omtrent de beteekenis van het lidmaatschap der Mij. in te lichten, was men spoedig uitgepraat. Gelijk men uit het afwijzend prae-advies weet, acht het H.B. het nieuw opgerichte *Tandheelkundig Studentenmaandblad* voor dat doel beter geschikt. Paesi en Berman konden niet inzien waarom het een het ander moest uitsluiten; het oogeblik waarop de jonge collega zijn beroep kan gaan uitoefenen vonden zij het meest geschikt, al was het alleen maar om voor onberaden stappen, die van het lidmaatschap uitsloten,

te waarschuwen. Wat was er tegen, zoo vroegen zij. Echter tevergeefs. De voorzitter bleef een dusdanig optreden van de Mij. ontactisch vinden en zoo dacht de vergadering er blijkbaar ook over. Hadden de Noord-Hollanders dezen slag formeel verloren, zij hadden niet zonder succes gepleit, want de voorzitter zegde toe met hun opmerkingen rekening te zullen houden.

Het slot van den Zaterdagavond werd besteed aan de behandeling van de voorstellen van het H.B. inzake oprichting van poliklinieken, als waartoe de polikliniek-commissie geadviseerd had. Voortaan zouden deze alleen nog kunnen worden opgericht door afdelingen der Mij. of door plaatselijke vereenigingen van leden, nadat voor de oprichting toestemming zou zijn verleend door het D. B., waarbij de te verleenen toestemming gebonden zal zijn aan de bekende voorwaarden (systematisch-rationeële behandeling, goedgekeurde tarieven, toezicht op te maken reclame, plaatselijke welstandsgrens en contrôle op de inrichting in het beheer). Met de critiek op deze toch vrij ingrijpende beperking liep het nogal los; al waren er leden die de voorwaarden ten deele te ver gingen, anderzijds ontbraken ook niet degenen die de voorschriften nog iets strenger hadden gewild. Zoo had Flaumenhaft bezwaar tegen de toestemming aan de in 1938 toch uitstervende particuliere klinieken, in zooverre die slechts van jaar tot jaar gegeven werd en dan nog te allen tijde kon worden ingetrokken. De voorzitter verklaarde dit als een sanctie op de naleving der gestelde voorwaarden, al hoefde, blijkens het beroep op het D. B., niet voor willekeur van de polikliniek-commissie worden gevreesd. Pool zag in de uitsluitende verleening van het praedicaat „erkend” aan collectieve poliklinieken een achterstelling van de particuliere, die het thans niet meer deelachtig konden worden. De voorzitter zag hierin geen enkel bezwaar; omdat het juist de bedoeling was het oprichten van particuliere klinieken niet aan te moedigen; natuurlijk zouden de bestaande niet worden gedupeerd, voor zoover zij in het bezit waren. Maar men moest niet voorbijzien, dat met de voorgestelde regeling juist beoogd werd om voor jonge collega's werkgelegenheid te scheppen,

wat met particuliere klinieken juist niet het geval was. Het rechtsgevoel van Pool bleef niettemin onbevredigd.

Paesi daarentegen wilde de behoefte aan oprichting van collectieve klinieken niet zoo maar erkennen. Wilde de voorzitter der polikliniek-commissie, Brugman, deze afleiden uit het binnenkomen, onafhankelijk van elkaar van aanvragen van meerdere collega's uit eenzelfde plaats, eerstgenoemde ging uit van de meening, dat deze zich bij het publiek zou moeten openbaren, aler van toestemming sprake zou kunnen zijn. Verder wilde hij een functieherstel uitsluitend door caoutchouc-prothese toegelaten zien en gecompliceerde behandelingen buitensluiten; dit zette anders de deur open voor een ongebreidelde concurrentie met de particuliere praktijk.

De voorzitter wilde niet zonder redelijken grond nog verder verbieden, temeer daar Sanders aantoonde, dat er gevallen waren, waarin een rubberprothese niet met succes kon worden toegepast en het ontactisch zou zijn een andere oplossing af te wijzen.

Tot slot voelde Berman er weinig voor om de toelating van jonge collega's aan poliklinieken afhankelijk te stellen van een „loonende" exploitatie. Brugman verstond daaronder een gezonde verhouding tusschen het aantal medewerkers en de toeloop, door welke laatste factor de totale werkgelegenheid werd bepaald. Nadat eerstgenoemde de commissie nog op het hart had gedrukt om de welstandsgrens niet uit te doen gaan boven die van toelating tot de ziekenfondsen ter plaatse en de voorzitter verdere critiek bezwoer met een beroep op wat de ervaring van zelf zou aan- en uitwijzen, werden de voorstellen aangenomen.

Over de redactie van het bijbehorende bindend besluit, dat, naar de voorzitter toelichtte, dezelfde strekking had als het vigeerende, doch thans in overeenstemming was gebracht met de gewijzigde voorwaarden voor de poliklinieken, was Sanders niet geheel voldaan; zij was niet voldoende scherp om den bestaanden toestand (drie soorten klinieken) voldoende te dekken. Hij vreesde moeilijkheden bij de handhaving, welke de voorzitter meende te kunnen onder-

vangen door het verbod aan de leden ook tot „groepen van leden” uit te breiden.

Hiermede was het programma aardig gedund en bleef voor den Zondagmorgen als hoofdschotel over de inleiding van Visser, den voorzitter der tandtechnische commissie, bedoeld om een overzicht te geven van den opzet en de werking van het collectieve contract met de Vereeniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici. Tot goed begrip besprak hij eerst het beginsel waarvan bij het sluiten dezer overeenkomst was uitgegaan, nl. bestrijding van de onbevoegde uitoefening. Voor een groot deel was deze het gevolg van een te grooten toevloed van technische krachten, zonder dat er voor de meesten perspectief zat in deze vakkeuze. Immers zoodra zij een financieele last werden voor hun patroon, volgde ontslag. Gelukte het niet opnieuw een betrekking te vinden, dan trachtten zij zich op eigen gelegenheid een bestaan te scheppen. Daarnaast groeide een groep onbevoegden uit die technici, welke (ten deele door den tandarts aan den stoel gebruikt om hand- en spandiensten te verrichten) ten slotte meenden met hun vaardigheid meer te kunnen verdienen door deze voor eigen rekening in praktijk te brengen. Maar over het geheel was de onbevoegde uitoefening het gevolg van een teveel aan half-geschoolde krachten, wier prestaties niet op de hoogte stonden van de eischen van de tandheilkunde.

Daarnaast groeide geleidelijk een economische vervorming van de praktijk, in dien zin, dat steeds meer practici hun technisch werk naar laboratoria zonden, in plaats van dit door een eigen technicus te laten vervaardigen; hun aantal bleek volgens de gehouden enquête niet minder dan 70 % van het totaal te zijn.

Om aan de genoemde misstanden te probeeren een eind te maken heeft de Mij. naar samenwerking gezocht met daarvoor in aanmerking komende tandtechnici, die tot drie groepen waren terug te brengen: de loontrekkende in dienst van de tandartsen, de houders van tandtechnische laboratoria en ten slotte de technici in loondienst van deze laatste. Het was alleen gelukt om met de organisatie van de laboratoriumhouders tot een overeenkomst te geraken; de eerste categorie

streefde als ideaal na de zelfstandige uitoefening der tandtechniek en zoolang zij daarvan geen afstand wilde doen, kan van samenwerking geen sprake zijn. De Vereeniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici was bereid om in haar statuten een verbod in dien zin voor haar leden op te nemen en de leden op straffe van royement hieraan te houden, zoomede van hun personeel eenzelfde onthouding te eischen.

Daartegenover had de Mij. de plicht om voor de materiele belangen der wederpartij te waken, waartoe de weg eener collectieve overeenkomst werd ingeslagen en een contact-commissie ingesteld, bestaande uit drie tandartsen en drie technici, die daarin als gelijkberechtigtd zitting hebben om de zich voordoende moeilijkheden tot oplossing te brengen. Dit was tot heden steeds gelukt en V i s s e r prees de goede verstandhouding, die dat mogelijk maakte.

Resumeerend, waren de voordeelen: een garantie, dat geen onbevoegde uitoefening plaats had, werk van goede hoedanigheid en controleering van de leerlingenkweek, welke voorloopig is stopgezet.

Vaak werd als grief tegen de collectieve overeenkomsten naar voren gebracht, dat aldus een monopolie voor de leden der Vereeniging van laboratoriumhouders was geschapen, met uitsluiting van de technici, die daar buiten stonden. Ten einde bona fide laboratoriumhouders, die om bepaalde redenen — meestal financieele of in het tarief gelegen — bezwaren hebben tegen het lidmaatschap, tegemoet te komen, was het instituut der „gelijkstelling” in het leven geroepen, welke gelijkstelling in bovengenoemde gevallen kan worden aangevraagd. De contact-commissie beoordeelt die aanvragen onbevangen en met inachtneming van alle waarborgen voor een eerlijke beslissing. Niettemin leidt afwijzing tot klachten, zelfs van besturen van Mij.-afdeelingen. De inleider gaf als zijn overtuiging, dat alleen zeer gegronde redenen (clandestiene praktijk, oneerlijke concurrentie) bij ongunstige beslissingen den doorslag hebben gegeven.

Een voornaam punt vormden nog de tarieven waarbij voor alle verrichtingen minimum-bedragen moesten worden vastgesteld, om aldus te komen tot hetgeen als een behoorlijk

bestaan kan worden aangemerkt. Dit laatste was noodig om de verleiding van de onbevoegde uitoefening buiten te sluiten. De commissie van tien (bestaande uit vogels van diverse pluimage) stuitte daarbij op veel moeilijkheden, omdat eensdeels de organisatie van het bedrijf een belangrijke factor was en aan den anderen kant met den alleenwerker rekening moest worden gehouden. Ook de loonen van de technici in dienst der laboratoriumhouders moesten onder het oog gezien en in aanmerking genomen worden, evenals van die van de tandartsen. Onder de eersten waren goudsmiden en beeldhouwers met speciale bekwaamheden.

Ten slotte zette *V i s s e r* nog uiteen waarom de vrijheid van den tandarts ten aanzien van zijn technisch personeel moest worden ingeperkt. Er diende om tweeërlei reden een eind te komen aan het in dienst nemen van een „gipsjongen” als hulp van den technicus. De praktijk was vaak, dat wanneer zoo'n leerling min of meer opgeleid was, hij voor den tandarts een te dure kracht werd voor het eenvoudige werk dat van hem verlangd werd en voorheen althans door een beginneling werd vervangen. Op den tandarts rustte de plicht om hem zoolang aan te houden tot door bemiddeling van het plaatsingsbureau beter passend emplot voor hem was gevonden.

Ook den oud geworden technicus was vaak dit lot beschoren, waardoor hij noodgedrongen tot de onbevoegde uitoefening zijn toevlucht moest nemen als zijn bestaanszekerheid niet gewaarborgd was. *V i s s e r* deed een beroep op den tandarts om den in zijn vak vergrijsden helper niet aan den dijk te zetten en in het algemeen zorg te dragen, dat hij een gerespecteerd lid van zijn gilde was en kon blijven.

Op deze met veel aandacht gevolgde uiteenzetting sloot eenige gedachtenwisseling aan. Zoo zag *V a n E u p e n* in de vaststelling der minimum-tarieven als streven naar een behoorlijke belooning van de loontrekkende technici een omkeering van den logischen gang van zaken. Het loon toch was een belangrijke factor bij de berekening van eenig tarief; het was dus zaak om niet eerst het tarief, maar juist de loonen te regelen en aan de hand daarvan de tarieven vast te stellen. Die loonen lieten, naar hij meende te weten,

hier en daar nogal te wenschen over. *V i s s e r* vroeg medewerking om, voor zoover er verkeerde toestanden bestonden, deze te kunnen verbeteren. In een langdurige candidaatsstelling voor de Vereeniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici zag *K r a n e n b u r g* een ongewenschte toestand. Hangende de ballotage kwam de naam van het aspirant-lid niet voor op de in het Tijdschrift opgenomen ledenlijst dier vereeniging, waardoor hij achtergesteld was bij de anderen. Hij wilde daarom ook de namen der candidaat-leden opgenomen zien, waartegen *V i s s e r* op grond van mogelijke deballotage, bezwaren had. De termijn van ballotage was trouwens niet zoo lang. Op een vraag van *S p o o r e n b e r g* naar het besproken minimum-tarief, deelde hij nog mede, dat, in afwachting van het officiële (waaraan nog gewerkt wordt) de laboratoriumhouders een eigen minimum-tarief toepasten, waaraan ook nieuw toegetreden leden gehouden waren. Het was de bedoeling der commissie om boven de minima vrije concurrentie te handhaven. *L o e b* gaf in overweging om — analoog aan het bestaande maximum-aantal ingeschrevenen per ziekenfondstandarts, ook een grens te stellen voor het aantal tandartsen, waarvoor een laboratorium zou mogen werken. Volgens *V i s s e r* was deze kwestie een programmpunt van de V.v.L.T. om te voorkomen, dat het laboratorium zou kunnen ont-aarden in een kunstgebittenfabriek. Gegeven de moeilijkheid echter om dit vraagstuk op te lossen, liet hij dat liever aan de wederpartij over. Nadat *F l a u m e n h a f t*'s hypothetische figuur van den part-time laboratoriumhouder-tandheeskundige door den inleider als onbestaanbaar gekwalificeerd werd, was hiermede een einde gekomen aan de beschouwingen en ook aan de vergadering.

B.